

BİR ÖNALIM DAVASI VE KARAR DÜZELTME İSTEM YOLU GEREKLİ MİDİR SORUNU

Güzin AKGÜNDÜZ (*)

"İnsan, İnsan için mukaddes bir şeydir" (1)

Eskimiş ancak yerinde bir deyişle her olay kendi şartlarında değerlendirilmelidir. Hukukun belirli zaman kesitlerinde değişmeyen kurallarına karşın çağımızın karmaşık diğeri ile tam bir benzerlik arzetmeyen hukuksal olayları var. Hukuksal sorunlara çözüm getirmesi beklenen görevlilerin de sanıyoruz başlıca kaygısı en sağlıklı çözümü bulabilmek olsa gerek. Ceza yargısının aksine hukuk yargısında çok sınırlı şekilde uygulanabilen kendiliğinden araştırma yönteminin yokluğu da dikkate alınırsa hukuk yargıcı sunulanlarla yetinmek zorundadır. O'nun görevi sunulanlarla yanlışsız çözümleri verebilmektir. Kuşkusuz bu hiç de kolay değildir. Hukuksal zeminde yanlışsız sonuca ulaşabilmede deneyim ve araştırma çabasının etkinliği yadsınamaz.

Ön alım davaları uygulamada sıkça görülen türlerdendir. Bir önalm davası ile ilgili HGKK. ilgilenele sunulmuş (2) olmasına karşın olayın tüm ayrıntısı yerel mahkemenin gerekçeli yargısında kalmıştır. Biz bu yazımızın bir bölümünde HGK. kararlarına konu olan yerel mahkemenin yargı gerekçesini orjinaline olabildiğince sadık kalarak sırf yargı görevlisine faydalı olabileceği düşünceyle vermeyi amaçladık. Çünkü verilen kararların bir süre sonra arşiv malzemesi olması kaçınılmazdır. Bu kararın ise HGK. yargısı ile bir bütün olarak değerlendirildiğinde benzer olaylarda yararlı bir işlevi olsun istedik.

(*) Salihli Yargıcı.

(1) Seneca.

(2) Kararlar Dergisi, Sayı 5, Yıl 1990, sh. 64 vd. YKD. Aralık 1990, sh. 1760 vd.

Yazımızın diğ er kısmında ise, belki de Yargıtay'a karar dü zeltme istemleri ile giden her dosyanın çağ rış tır dığı konu olarak "karar dü zeltme istemi gerekli midir" sorununa değ ineceğ iz.

BİR ÖNALIM DAVASI :

Salihli Birinci Asliye Hukuk Yargıç lığı 'ndan aç ılan bir önalım konulu dava kabulle sonlanıp Yargıtay 6. HD.nin 15235 E., 17336 K. sayılı ve 13.11.1989 tarihli kararı ile onanmış , onama ise aynı Daire'nin 18055/119 E., K. sayılı 16.1.1990 günlü kararı ile aynen "...ş ufa lı payın iliş kin oldu ğ u taş ınmaz paydaş larca özel olarak taksim edilip her bir paydaş belirli bir kısmı kullanırken bunlardan biri kendisinin tasarrufundaki yeri ve ona te kabül eden payı bir üçüncü şahsa satarsa satıcı zamanında o yerde hak iddia etmeyen davacının tapuda pay satışı şeklinde yapılan işlem nedeniyle ş ufa hakkını kullanması MK.nun 2. maddesinde yer alan objektif iyiniyet kuralı ile bağ daş maz. Kö tüye kullanılan bu hak kanunen himaye görmez. 14.2.1951 gün ve 17/1 sayılı iç tihadı birleş tirme kararı uyarınca bu hususun davanın her aş amasında ileri sürülmesi hatta mahkemenin kendiliğ inden nazara alması gerekir. Savunmanın tevsii bu gibi durumlarda söz konusu değildir. Davanın bu bakımdan reddi gerekir. Olayımızda davalı ş ufa lı payın bulundu ğ u taş ınmazın paydaş lar arasında haricen ve özel surette taksim edilip her paydaş ın bu taksim sonucu kendisine isabet eden yerleri kullandığı nı nitekim, davacı yerini bağ haline getirip etrafını telle çevirdiğini ve o yeri bu şekilde kullandığı nı ve böylece müşterek kullanma ve idarenin ortadan kalktığını savunmuş davalıya pay satan ... da aynı şeyi doğrulamış ve davalıya ş ufa lı pay ile bu taş ınmazın bitiş iğ inde bulunan kendi bağı msız...parselini sattığı nı bunu da müstakil bağ ile bağ a geçen yolu sattım diye ifadelendirdiğ i anlaşılmaktadır. Gerçekten yukarıda açıklanđ ı üzere ş ufa lı payın bulundu ğ u taş ınmaz hukuken geçerli olmasa bile paydaş lar arasında özel surette ve eylemli biçimde haricen taksim edilmiş idare ve kullanma müşterekliğı ortadan kalkmış ise tapudaki paylı ğ a dayanılarak ş ufa hakkının kullanmak istenmesi MK. 2. maddesindeki iyiniyet kurallarına hem de 27.3.1957 tarih 12/2 sayılı iç tihadı birleş tirme kararında benimsenen ş ufa hakkının amacına aykırı olması sebebiyle harici ve özel taksim mevcut

olup olmadığının araştırılması önem kazandığından onama kararının kaldırılarak....." denilerek kaldırılmıştır. Mahkemece eski kabul kararında aşağıdaki gerekçeye göre ısrar edilmiştir.

1- Yargıtay Bozma İlamı:

a) **Soruşturma Noksanlığı:** Yargıtay bozma ilamında şufah payın bulunduğu taşınmazın hukuken geçerli olmasa bile paydaşlar arasında özel şekilde ve eylemli tarzda haricen taksim edilerek müşterekliğin kalkmış olması halinde önalım hakkının kullanılmak istenmesinin MY.nın 2. maddesine aykırı olacağından bahisle, bu aşamada taşınmazın paydaşlar arasında haricen ve özel taksimata tabi tutulup tutulmadığının ARAŞTIRILMASI gerekliliği noksanlığından söz edilmiştir. Başka bir anlatım ile taksimin varlığı konusunda yapılan soruşturma yetersiz görülmüştür.

b- **Esasa yönelik görüş:** Yargıtay bozma ilamında 27.3.1957 tarih ve 12/2 sayılı içtihadı birleştirme kararı gereği genel ilke yinelenmiş, somut olayda esasa yönelik görüş bildirilmemiştir.

2- Görüşümüz :

a) **Soruşturmaya yönelik:** Yargılama sırasında yanların gösterdikleri tüm tanıklar dinlenmişler, yerinde keşif icra edilmiş ve ilgisine göre Salihli 1. Asliye H. Yargıçlığının E. sayılı dosyası alınmış, delil olarak bildirilen anılan bu dosya ve yargılama aşamasında toplanan bilgilere göre, taşınmazın haricen ve özel taksimata tabi tutulup tutulmadığı sorusu belirgin şekilde yanıtlanabilmiştir. Keşif yerinde krokinin tanzim ettirilmemesi bir noksanlık olarak düşünülüyorsa da Yargıtay onama kararından önce buna ilişkin olarak Salihli 1. Asliye H. YargıçlığınınEs. sayılı dosyası yargılaması sırasında keşif sonrası düzenlenen kroki de dosyaya konulmuştur. Esasen, Sayın Daire'nin araştırma noksanlığı yolundaki görüşüne biz katılmıyoruz. Bu aşamadan sonra Yargıçlığımızın "artık neyi" araştıracağı tereddüt yaratmıştır. Bu itibarla da eski kararda ısrar gerekli olmuştur.

b) Esasa Yönelik :

aa) **Sâv ve Savunma:** Davacı ... parsel numaralı taşınmazın hissedarlarının fazla bulunup ancak kendisinin payına düşen yer

kadar arz üzerinde kullanım imkanının olduğunu yine kendi yerinden yol ayırdığını davalının ise önceki malikden alınan taşınmazda hisse satın aldığını oysa ki satıcının dahi taşınmazda belirgin bir yer kullanmadığını bildirip önalım hakkını dava yolu ile kullanmıştır..

Davalı ise, ... parsel numaralı taşınmazın önceleri tarıma elverişli değilken sonradan paydaşlar arasında payları oranında bölünerek tasarruf edilmeye başlandığını, satıcının ise tapu kaydındaki hissesine karşılık olarak arz üzerinde yol yerine kullandığını yolun bir bölümünün yalnızca satıcının ... parselden ayrı müstakil bağ yerine ulaştığını, davacının önalım hakkını dava yolu ile ileri sürmesinin ise MY.nın 2. maddesi ile bağdaşmadığını açıklamıştır.

bb) Yargısal İnançlar: Yargıtay 2. HD.nin 6.11.1986 tarih ve 10541/12443 E., K. sayılı kararında;

"...dinlenen davalı şahitleri taşınmazın fiilen taksim edildiğini belirtmişlerdir. Gerçekten davacıyla davalıların bayii arasında taşınmaz fiilen taksim edilip paydaşlar belirli kesimi tasarruf ederken davalılara satış yapılmışsa davalıların satın aldıkları paya tekabül eden bağımsız bir arazi kesimi aldıklarının kabulü gerekir. Bu durumda davacının şufa hakkını kullanması MK.nun 2. maddesi uyarınca objektif iyi niyet kuralları ile bağdaşmaz..." (3).

Yargıtay 6. HD.nin 1989/14039-16331 K. sayılı kararında; "... davalı tanıkları 1976 yılında taşınmazın tüm paydaşlar hazır olduğu halde taksim edildiğini arazi üzerinde yerlerinin belirlendiğini ancak zeminde belirgin bir hudut olmamasına rağmen taşınmaz üzerinde bulunan ağaçların meyvelerinin paydaşlar tarafından taksim tarihinden beri toplandığını, davaya konu olan yerin davalının bayii ve müştereklerine ait olduğunu taşınmaz üzerinde bulunan otların da davacı tarafından biçilerek götürüldüğünü ifade etmişlerdir.. satılan yerin belirgin bir yer olmadığı arazi üzerinde muayyen bir kesimi kapsamadığı gerekçesiyle davayı kabulü doğru değildir..." (4)

(3) ŞENER, Esat/Açıklamalı-İçtihatlı Türk Medeni Kanunu sh. 62, Ank. 1989.

(4) YKD. Mart 1990, sh. 365-366.

Yargıtay 6. HD.nin 1985/13067 esas ve 1986/486 K. sayılı kararında;

"...kendi aralarında paylı olan taşınmazı fiilen taksim ettikleri ve taksime uygun olarak kullandıkları aralarında çıkan sınır ihtilafını da hallettikleri hatta birbirine karışmaması için sınırdaki ağaçları dahi damgaladıkları dinlenen şahitlerin beyanı ile sabittir. Bu bakımdan davalı tapuda pay satın almışsa da gerçekte payla birlikte paya tekabül eden belirli bir yer iktisap etmiştir.." (5).

Yargıtay 6. HD.nin 1986/13113 esas ve 14774 K. sayılı kararında;

"...Olayımızda davalılar davacının payına isabet eden kısmı ortakçı olarak ettiklerini beyan etmekle bir fiili taksimin varlığını ifade etmişlerdir. Bu itibarla paydaşlar arasında fiili bir taksimin var olup olmadığının öncelikle taraflardan sorulması uyumsuzluk halinde buna ilişkin taraf delillerinin toplanması gerekirse keşif..." (6).

Yargıtay 6. HD.nin 1987/15824 esas ve 1988/3488 K. sayılı kararında;

"...Olayımızda davacı vekili dava konusu 15 parsel sayılı taşınmazın 513/354660 hissesinin maliki olduğunu paydaşlardan M. A.'nin malik olduğu 513 paydan 256 payını davalıya sattığını bu durumun müvekkilinin 10.6.1986 tarihinde... davalı vekili davanın 1 aylık hak düşürücü sürenin geçirilmesinden sonra açıldığını satışın bir bağımsız bölüme taallük ettiğini davacının da bunu bildiğini şufa hakkını kullanmasının objektif iyi niyet kurallarıyla bağdaşmayacağını savunmuştur... ancak davalı vekili davacı ile taşınmazı müvekkiline satan M. A.'nin müştereken paylı taşınmaz üzerinde apartman inşa ettiklerini taşınmazın kat irtifakı ve kat mülkiyetine çevrilmediğini tapuda pay satışı şeklinde görülen işlemin bağımsız bir bölümle ilgili olduğunu savunmuş bu savunma üzerinde gereği gibi durulmamıştır. Bu bakımdan... savunma teyit ederse yukarıda belirtilen esaslar nazara alınarak

(5) YKD. Haziran 1986, sh. 801-802.

(6) YKD. Haziran 1987, sh. 873-874.

davanın reddi aksi halde davanın kabulüne karar vermek gerekirken..." (7).

Tarzındaki görüşlere yer verilmiştir.

cc) İrdemele: Dava konusu taşınmaz tapu kaydının incelenmesinden de anlaşılacağı gibi arz üzerinde alanı geniş hissedarlarının sayısal görüntüsü de fazla olan bir yerdir. Kullanım açısından müşterek mülkiyet rejimine tabi olan bu taşınmazın zaman içerisinde ekonomik şartların da zorlaması ile taksimatı doğaldır. Tanıklardan'ın anlatımı ve diğer tanıkların beyanları ile taşınmazın 1954-1962 yılları arasında paydaşlar arasında taksimata tabi tutulduğu ancak bir kısım yerin de boş bırakıldığı esasen bir kısım yerin de fazla su altında kalması gibi nedenlere göre tasarruf imkanının olmadığı sonraki yıllarda çay ıslah çalışmaları ile su altında kalan toprak parçasının kullanılabilir duruma geldiği hisse alanların dahi kendilerine göre bir yer açarak bağ ve benzeri yerler kurdukları davalıya pay satanın söz konusu taşınmazda hisse sahibi olmasına karşın "sınırları belirli" müstakil bir yer kullanmadığı keşif yerine kullanım tarzının fen elemanı tarafından izlendiği ve bu hususun zabta geçtiği satıcının dava konusu payın satıldığı taşınmazın dışında müstakil parseline gelip geçmek sureti ile ... parselde tasarrufta bulunduğu anlaşılmaktadır.

Salihli 1. Asliye H. Yargıçığının Es. sayılı dosyasında davalıya pay satanın oğlunun beyanı aynen "...eskiden babam müstakil olan parçasına bu yoldan gelip geçmezdi. Çünkü yol yoktu. Çünkü buralar su altında kalıyordu. 1980-1981 yıllarında da dava konusu edilen yol yeri davacı ve kardeşi tarafından bizim söylememiz üzerine açıldı. Ben davacı tarafa yol açılmasını söyledim. O da babana söyle bu taşınmazda hissesi var bize yer versin biz de yolu açalım diye söyledi. Yolun büyük bir kısmı davacı ve kardeşi tarafından açılmış oldu. Geri kalan kısmı için de, davacı ve kardeşi geçebilirsiniz diyerek müsaade vermesi nedeniyle ben açtım.. bu yolu davacı, kardeşi ve bir de biz kullanıyorduk..." tarzındadır.

Yukarıda ifadesinden bazı bölümler alınan tanığın beyanına göre, düzenlenen krokide (A) harfi ile gösterilen kırmızı boyalı

(7) YKD. Temmuz 1989, sh. 951-952.

kısım (bu davadan ayrı el atmanın önlenmesi konulu davada davacı) 1979/1870 parseller arasında kalan bir yerdir. Dava konusu taşınmaz kapsamında kalmadığı açıktır. Tanık bu yerin yalnızca davalıya pay satan tarafından kullanıldığını ifade etmiştir. Krokide (B) harfi ile gösterilen kısmın davalıya pay satan tarafından açıldığı, krokide (C) harfi ile bildirilen yerin ise, davacı ve kardeşi tarafından açıldığı ifade edilmiştir.

Toplanan tüm kanıtlara ve yukarıda bahsi geçen krokiye göre davalıya pay satanın dava konusu edilen taşınmazda "sınırları belirli" müstakil bir kısım kullanmadığı ancak dava konusu parsel dışındaki müstakil bir başka taşınmazına gelip geçmek sureti ile bu taşınmazdaki tasarruf yetkisini kullandığı ne var ki, tek başına gelip geçtiği krokide (A) harfi ile gösterilen kısmın dava konusu taşınmaz dışında kaldığı krokide (C) ve (B) harfi ile bildirilen kısım için de davalıya pay satana özgüleme olmadığı kullanımın müşterek olduğu anlaşılmaktadır.

Toplanan tüm delillere göre, parsel numaralı taşınmazda paydaşların belirli yerler kullandıkları ancak davalıya pay satanın belirgin bir yeri tek başına tasarruf etmediği yukarıda izah edilen kullanım tarzına göre pay satışının yine alıntı yargısal inançlar doğrultusunda, dava konusu parselde arz üzerinde netleştirildiğinin söylenemeyeceği esasen sorunun davalıya pay satanın kullanım şeklinin davacının MY.nın 2. maddesi gereği önalm hakkının ileri sürülmesine engel teşkil edip etmeyeceği noktasında toplandığı, kanısına varılarak davalıya pay satanın açıklanan kullanım biçiminin önalm davasının açılmasına olanak verebileceği görüşünde olduğumuzdan ve bu hususun tartışılması gerekliliğine olan inancımızdan önceki kararda ısrar edilmesi zorunlu olmuştur (8).

HUKUK DAVALARINDA KARAR DÜZELTME İSTEMİ :

Yargıtay kararlarına karşı hangi hallerde karar düzeltme istenebileceği HUYU. 440 vd. maddelerinde açıklanmıştır. Biz anılan maddelere burada atıfla yetiniyoruz. Tashih (Düzeltilme) sözcüğü "..düzeltilme işi, düzeltmek, düzgün hale getirmek, bozuklu-

(8) İsrar kararı, YHGK.nun, 26.12.1990 Tarih ve 1990/6-610 E. ve 1990/659 K. sayılı kararı ile, karar düzeltme istemi reddedilerek kesinleşmiştir.

ğunu gidermek" anlamlarına gelmektedir (9). Sözlük anlamından ve yasanın amacından da anlaşılacağı gibi karar düzeltme yolu ile Yargıtay'ın önceki kararında bir hata yapıldı ise düzeltilmesi hedeflenmektedir. Aslında sonucu itibari ile karar düzeltme istem yolu, bir hata yapıldı ise, karar değiştirmeye yöneliktir. Esasen bu yasa yolunun kendine özgü olduğu da söylenebilir (10).

Eski Roma'da yargıçlar kararlarını sözlü olarak verirlerdi. Yazılı olması usulü daha sonraki dönemlerde görülmüştür. Yargıcın kararı ne olursa olsun gerçeği yansıttığı anlamında değerlendirilmiştir. Anlayışa göre yargıç soruna kesin çözüm getirmiş olmakta idi (11). Eskilerdeki uygulamanın yalnızca bir kesiti ile günümüz normlarını karşılaştırmamız bile hukukun ne denli aşamalar kaydettiğini göstermeye yeter sanıyoruz. Ancak insan sunulanlarla ya da varılan sonuç ile yetinmeyecektir. Topluluk halinde yaşam var olduğu sürece ve uzun vadede anlayışlar, hukuk yaşantımıza yön veren kurallar değişecektir. Çağın karmaşık sorunlarına çözüm getiren yargıcın da yargısında yanılmaz olduğu düşünülemez. Eski Roma'da insanlar yargıç kararına "gerçek" gözüyle bakarken hukuk akılcı bir yaklaşımla yanılığlara çare aramış ve hak beklentisi olanların iç hukuk yollarını deneyerek hakkını elde etmesini sağlamıştır. Çünkü asıl amaç hakkının hakkına ulaşabilmesidir. Bu mesele ne kadar önemli ise, anlaşmazlıkların kesin olarak sonlanması da o denli önemli ve kamu düzeni ile de çok yakından ilgilidir. Hukuk yargısında yerel mahkeme kararlarının bazı ayrıık durumlar dışında denetimden geçirilmesi (isteğe bağlı olarak) düşünülmüş hatta yine bazı istisnalar dışında denetim sonundaki kararların da tekrar incelenmesi yöntemi getirilmiştir.

Bir karşılaştırma: Anlaşmazlığın iki kez hatta daha fazla incelenmesinin bir güvence olduğunu düşünenler de vardır (12). Ceza yargılamasında karar düzeltme şeklinde olağanüstü yasa yolunda dava açma yetkisi Yargıtay C. Başsavcılığına verilmiş-

(9) Türkçe Sözlük, sh. 227 TDK. Yayınları, Ank. 1969.

(10) Prof. Dr. Baki Kuru, Hukuk Muhakemeleri Usulü, sh. 3456, Ank. 1984.

(11) Prof. Dr. Ziya Umur, Roma Hukuku, sh. 615, İst. 1974.

(12) Prof. Dr. Nurullah Kunter, Muhakeme Hukuku Dahı Olarak Ceza Muhakemeleri Hukuku, sh. 959, İst. 1986.

tir. C. Başsavcılığı ya kendiliğinden ya da yerel savcılık veya ilgilinin başvurusu üzerine bu davayı açabilecektir. Demek ki, C. Başsavcısı bu davayı açıp açmamakta bir takdir hakkına sahiptir. Hukuk yargılamasında ise, tarafların karar düzeltme adı altında ikinci kez incelemeye sunma yetkileri vardır. Demek ki, her durumda istek varsa Yargıtay ilgili dairesi ya da genel kurulca inceleme yapılacaktır. Ceza yargılamasında ise incelemenin yapılabilmesi C. Başsavcısının bu konudaki olumlu görüşüne bağlanmıştır. Uygulamada ise sıkça kullanıldığı da söylenemez. Ceza yargısının böylesi daraltımlarına karşın, hukuk yargılamasında karar düzeltme isteminin geniş tutulmuş olmasını ceza yargısının konusunu oluşturan hakların önemi düşünüldüğünde anlamak gerçekten güçleşmektedir.

Denetleme İşi: Yasadaki adı karar düzeltme istemi de olsa bu yasa yolu açık bir denetim yargılamasıdır. Birinci incelemede Yargıtay yerel mahkemenin yargısını denetlerken, karar düzeltme aşamasında kendisinin denetim sonunda oluşan kararını, gözden geçirmekte bir anlamda yerel mahkemenin kararını ikinci kez, kendi kararını ise, birinci kez denetlemektedir. Kendi yargısını denetleme denetim işinin özüne de aykırıdır. Karar düzeltme istemlerinin kararı veren daire ya da genel kuruldan başkaca oluşacak kurullarca incelenmesi ya da genel kurul kararlarına karşı da, karar düzeltme istem yolunun neden dolayı açık tutulmuş olması konuları da ayrıca düşünölmeye değerdir.

Karar Düzeltilme İstem Yolu Gerekli Midir?

İnceleme bir kez de beş kez de yapılabilir. Denetimin sonu gelmez, sayılar artırılabilir. Karar düzeltme isteminden sonra oluşacak kararın denetlenmesi neden düşünölmeydi, ya da karar düzeltme istemine ne gerek vardı, yerel mahkeme kararının bir kez denetlenmesi yeterli değil miydi, yanıt "hayır" oluyor idi ise, sebepleri neydi?.. Önemli olan, incelemenin sağlıklı sonuca ulaşabilecek yeterlikte ve kalitede olmasıdır. Kuşkusuz yine önemli olan bir husus da, ulaşılan sonuca yargıyı verenin inanması kadar adalet beklentisi olanların da inanç duymalarıdır. Ashnda ikinci grubun sonuca inançla bakabilmesi özlenen bir durum olmakla birlikte, beklenen, hele günümüzde beklenebilecek bir durum değildir. İnsanların verilen son kararı yalnızca hukuksal de-

gerlendirme zemininde kuşku ile karşılaşmaları ve haklarını alabilmek için hukuk yollarını tüketmelerini doğal ve saygıyla karşılamak gerekir. Hakların sınırında yine haklar vardır. İnsanlar bu doğal sınırlara yeterince saygı duyabilselerdi, normlara gereksinim olmazdı.

Maddenin ön planda tutulduğu günümüzde insanlar kimi konularda bazen sonraki işlemleri geciktirmek amacı ile de karar düzeltme yoluna gitmektedirler. Yasa koyucunun iyiniyetli olmayan istemcileri caydırma gayesi ile önlemlerinin etkili ve yeterli olduğu söylenemez. Bu durum sayısal görüntüden de bellidir. Belli olan bir konu da, karar düzeltme istemlerinde % 99 sonucun değişmemesidir. Şimdilik karar düzeltme istem yolunun Yargıtay'ın işlerini çoğaltması ve sonraki işlemleri geciktirmesinden başkaca işlevi yoktur ve bu yasa yolu kaldırılmalıdır diyoruz.

Başlarken Seneca'nın çok anlamlı bir deyişine yer verdik: İnsan, İnsan için kutsaldır. İnsan Hakları da öyle.. Hukuk kuralları dahil tüm normların ve insan çabasının tek bir amacı var, topluluk halindeki insanların daha huzurlu kargaşadan uzak insanca yaşamaları.. Sanıyoruz ki, bu yaşamda saygı ve iyiniyetin katkıları ancak olumlu olabilir. Hakların kullanılmasında da durum farklı değildir. Dileriz ki, giderek maddeleşen dünyada bu iki önemli kavramın kapsamında kalan davranış tarzları tümenden yok olmazlar...